

UČITELJSKI T O V A R Š.

Líst za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dné vsakega mesca, in veljá za celo leto 2 gold. 50 kr.,
za pol leta 1 gold. 30 kr.

Tečaj VIII. V Ljubljani 1. decembra 1868. Líst 23.

P R O L O G,

k dobrotni „besedi“ v čitalnici ljubljanski

22. novembra 1868.

V izviru zložila in govorila Kornelija Šolmajerjeva, poslovenil L. J.

Burja brije, drevje póka,
V izbici pa mat' sedi, —
Tam sedi, na mrzlem joka,
Ker jej skrb srcé topí.

Ob kolénih lačni mali
Bledi materi sloné, —
Kaj jim mama bodo dali,
Milo gledajo, dihté.

Bolj in bolj pritiska zima, —
Mrzla sóba, mrzla peč!
Mati drv, denara nima,
Tudi živeža ni več.

So zaslužki poneháli,
Krhko se dobí pomoč,
Slabo oblečeni so mali.
Zébe, zébe dan in nóč!

Mati to prevdarja — réva,
Se ozré na malih krog,
Solza jej solzó zaliva.
Móli: O pomagaj Bog!

In ko moli mati bleđa,
Toži svojih sto britkost,
Héerka jej v očí pogleda,
To-le govori prostost:

„Mati, mati, ne jokajte!
Sije upa zvezdica:
Kaj nocoj sem — poslušajte —
V lepíh sanjah vidila“.

„B'la v veliki sem sobani —
Oj kakó je to lepó!
Vel'ki, mali skupaj zbrani
Gledajo, poslušajo“;

„Kúp oblék povsod nastavljen,
Ljudstva polno je naskriž:
Dan prelep, o dan preslavljen,
To je skoraj paradiž!“

„Mama, zdaj odpró se vrata,
Va-nje vse očí se vpró:
Lej! sirot vesela jata —
Vsi v dvorano sujejo.“

„In iz zlatih ust beseda
Klíče male k sebi kar,
Blízej stopa mlada čeda,
Vsak dobí prelépi dar“.

„O kako so ostrmeli
Sladke rádoti vsi ócz!
Mama! bodite veseli:
Bila sem tud' jaz vmés“.

„Ko me bo oblek'ca grela,
Ne bo zéblo v prstíce,
Bom Bogú zahvalo pela,
Čislala dobrotnike“.

„Tudi sestri posodila
Novo bom oblečico,
Bratcu še za v cerkev dala
Svoje nove čevljice“.

„In Bogá bom poprosila,
Naj še mati kaj dobé,
Vse bi rada osrečila,
Naj se vsi razveselé!“ —

„Sej v družbi tej človeški —
Kdo zamore jo umét? —
Zdi se, angelci nebeški
Prišli danes so na svét.“

„Glejte svit, ki nas obdaja!
Al cvetè že rožni maj?
Al že Božič se obhaja?
Al je sveti Nikolaj?“

Kar to dete v sanjah snuje,
To pripravljajo ljudjé,
Se v čitalnici spolnuje,
Pridne delajo roké.

In prišli ste, mili, dragi!
Da bi djali na oltar
Vi v namèn visoki, blagi
Otročičem zlati dar.

Domorodci srčno-mili,
Blage domorodkinje!
Blagor Vam, ki radi v sili
Vbóžicev se smilite!

O kako bodo hvaležne
Slave mlade srčica!
Vse darove bodo nežne
Vam sprosile od Bogá.

Dobili smo ravno pred natisom tega lista od slavne c. k. deželne vlade to le pismo :

Št. 7536.

Odboru prvega splošnega zbora ljudskih učiteljev na Kranjskem, v roko učitelju Andreju Praprotniku v Ljubljani.

Vloga, ktero je odbor prvega splošnega zbora ljudskih učiteljev na Kranjskem dné 25. oktobra t. l. tù sem izročil, se nekoliko rešuje s tim, da deželna vlada hrané vse priloge odboru naznanja, da na podlagi pravil, ki jih je odbor predložil, učiteljskega društva za Kranjsko s sedežem v Ljubljani ne prepoveduje; druge zadeve pa, ki jih odbor v vlogi dalje naznanja, da bi se šolska darila zopet delila, da bi se v pripravniki šoli na gosli učilo, da bi se izdala šolska knjiga o gospodarskem in obertnijskem poduku in da bi se zboljšale okoliščine ljudskih učiteljev — bode vlada dalje obravnovala in izid tega odboru pozneje naznanila.

V Ljubljani 18. novembra 1868.

Conrad l./r.

P o s t a v a

za vojvodstvo Kranjsko o šolskem nadzoru po vladinem predlogu in po prenapredbah deželnega zbora.

II. Okrajni šolski svet.

§. 17.

Pervo višje ogledništvo nad šolami ima okrajni šolski svet

§. 18.

Šolski okraji obsegajo to, kar obsegajo politični okraji. Mesta, ktera imajo svojo srenjsko postavo, imajo tudi svoj lastni šolski okraj.

(Deželni zbor pravi): Šolski okraji obsegajo to, kar obsegajo politični okraji.

Ljubljansko mesto je za se svoj šolski okraj.

§. 19.

Po navadi so v okrajnem šolskem svetu:

a. predstojnik politične okrajne gospodke kot pervosednik;
b. en duhoven tistega verozakona, ktereга število duš v okraji je več od 2000. Voli ga škofijstvo ali starešinstvo. Zastopnika izraelske vere, če ima biti, volijo predstojniki verske srenje v tem okraji;

c. dva izvedenca izmed učiteljstva. Enega teh voli učiteljski zbor tega okraja. Drugi izvedenec je pa ravnatelj pripraviške šole, ako je ktera v okraji; ako je pa ni, pa ravnatelj srednje šole v okraji; ako pa tudi take ni, pa ravnatelj glavne šole v okraji. Ako je pa v okraji več šol enake verste, pa razsoja število službenih let, kdo iz med ravnateljev stopa v okrajni šolski svet.

Ako pa v okraji ni javne učilnice imonovane verste, pa izvoli oba izvedenca učiteljski zbor.

d. Dva uda okrajnega zastopa ali če je več okrajnih zastopov iz vsakega po eden, ako pa ni okrajnega zastopa, pa nju (uda) voli deželni odbor.

Voliti se morejo vsi tisti, ki se morejo voliti v srenjski odbor kake srenje v tem šolskem okraji. Kdor pa zgubi to volitevno pravico, stopi tudi iz okrajnega šolskega sveta.

Pervosednikovega namestnika voli iz med sebe okrajni šolski svet.

(*Deželni zbor pravi*): V okrajnem šolskem svetu so:

- a. predstojnik politične okrajne vradnije;
- b. dva duhovna, ktera imenuje knezo-škofijski konzistorij v Ljubljani;
- c. dva izvedenca iz učiteljstva, ktera izvoli učiteljski zbor v okraji;
- d. dva uda okrajnega zastopa, ali če je več okrajnih zastopov iz vsacega po eden, ako pa ni okrajnega zastopa, nju voli deželni odbor.

Voliti se morejo vsi tisti, ki se morejo voliti v srenjski odbor kake srenje v tem šolskem okraji. Kdor pa zgubi to volitevno pravico, stopi tudi iz okrajnega šolskega sveta.

Okrajni šolski svet voli med sabo pervosednika in njegovega namestnika s čezpolovico glasov.

§. 20.

Pri sestavi okrajnega šolskega sveta po mestih, ktera imajo svojo srenjsko postavo, se pravila §. 19. predrugačijo, kakor sledi:

a. Pervosednik je župan; pervosednikovega namestnika voli okrajni šolski svet iz med sebe z večino glasov.

b. Vsaki verozakon, ako je število duš višej od 500, ima svojega zastopnika duhovna, izraelska bogočastna srenja, ako presega to število, pa svojega predstojnika za zastopnika.

c. Tù ne veljá, kar §. 19. pod čerko d določuje; v srenjski zastop (odbor) voli iz sebe ali iz drugih za srenjski odbor voliti opravičenih dva uda v okrajni šolski svet. Kdor zgubi volitevno pravico za srenjski odbor, stopi tudi iz okrajnega šolskega sveta.

(*Deželni zbor pravi*): V ljubljanskem mestu je v okrajnem šolskem svetu:

- a. župan;
- b. zastopovalci, ki so zaznamovani pod čerko d in c v §. 19;
- c. dva uda, ktera zvoli srenjski zastop (odbor) izmed sebe ali izmed drugih takih, ki imajo pravico voliti za srenjski zastop.

Kdor zgubi volitevno pravico za srenjski odbor, stopi tudi iz okrajnega šolskega sveta.

Kar zadeva volitev pervosednika in njegovega namestnika, veljá sklepna določba §. 19.

§. 21.

Da se skerbí za verske koristi tistih okrajnih prebivalcev, ki nimajo spoznovalca svojega vere-zakona v okrajnem šolskem svetu, voli okrajni šolski svet po enega svetovalca tega zakona.

§. 22.

Kdor je postavljen in izvoljen po §§. 19.—21., ga poterjuje deželni poglavar, in to veljá za šest let.

(*Deželni zbor pravi*): *Kdor je postavljen in izvoljen po §§. 19.—21., ostane šest let v službi, in to se naznani deželnemu prvosedniku.*

§. 23.

Opravila okrajnega šolskega sveta obsegajo oziroma na javne šole in v to okrožje spadajoče zasebne zavode in druge posebne šole, potem na varovalnice za otroke vsa ta opravila, ktera so po sedanjih pravilih opravljali okrajni vradi in okrajni šolski ogledniki.

Posebno pa so njegova opravila:

1. Da zastopuje koristi šolskega okraja na vnanje, da ima v razvidnosti stanje učiteljstva v okraji, da skerbí za postavni red v šolstvu, ter ga po mogočnosti sploh in vsako šolo posebej zboljšuje;

2. da skerbí za razglas postav in ukazov, ki jih dajejo višje gosposke, ravno tako tudi da skerbí, da se spolnujejo;

3. da vodi obravnave, kedar se obstoječe šole obravnavajo in razširjajo in kedar se nove vstanovljajo, da razsoja na prvi stopnji, kaj spada pod šolo, kaj ne, da čuva pri šolskih stavbah, kedar se te ne stavijo z deželnimi pripomočki, da skerbí za vse, kar se v šolskih izbah potrebuje, da določuje in poterjuje šolske fasione;

4. da izveršuje pravico deržavnega varstva nad krajnim šolskim zalogom in vstanovam, ako za to niso drugi posebni oskerbniki za to odločeni, ali če si tega ni prihranila višja gosposka;

5. da varuje šole in učitelje, kar se tiče ekonomije in policije, da razsoja v prvi stopnji o pritožbah, kar zadeva plačo in pravico do oskerbnine, ako se oskerbnina ne plačuje iz deržavnih ali deželnih pripomočkov, tudi razsoja o učilnih pripomočkih;

6. da s silo priganja o primerljajih, ktere določuje postava;

7. da začasno postavlja učitelje na izpraznjene službe in da se vdeležuje, kedar se za terdno vmestujejo oziroma, kedar učitelji dobivajo večjo plačo;

8. da preiskuje disciplinarne pregreške učiteljev in druge pomanjkljivosti pri šoli, in da o tem na prvi stopnji razsoja, ali po potrebi nasvete stavi deželnemu šolskemu svetu;

9. da pospešuje nadaljevalno izobraževanje učiteljev, da napravi okrajne šolske shode in ogleduje šolske in učiteljske knjižnice;

10. da učiteljem daje spričala, kako se vedêjo;

11. da ukazuje, kako naj se sestavlja krajni šolski svèt in da pospešuje in čuje nad njegovo delavnostjo (§§. 5, 6, 7, 12. 15);

12. da naroča, kedaj naj se šole izvanredno ogledujejo;

13. da po izvedenju krajnega šolskega sveta določuje, kdaj naj se začénjajo krajnim okoliščinam vgodne postavne počitnice v začetnih solah;

14. da naznanja, nasvetuje in predlaga in o svojem času sporočuje o šolstvu višjim šolskim oblastnijam.

§. 24.

Okrajni šolski svèt se zbira naj manj vsaki mesec enkrat v redno posvetovanje. Če je pa treba, ali če dva uda tako predlagata, more pa sklicati izvanredni zbor.

Vse zadeve, o kterih gre razsojevati, nasvete ali predloge staviti, obravnujejo se v zboru.

(Deželni zbor pravi): Okrajni šolski svèt se zbira na tri mesece enkrat v redno posvetovanje. Pervosednik pa more, če je potreba, izvanredni zbor sklicati, in če dva uda tirjata, mora pa zbor sklicati.

Vse zadeve, o kterih gre razsojevati ali predloge staviti, obravnujejo se v zboru.

§. 25.

Da je zbor sklepovalen (t. j. da more sklepowati), mora biti pričujočih večina udov.

Sklepa se s čezpolovično (absolutno večino). Pri enakem številu glasov razsoja pervosednik, kteri ima tudi pravico,

zoperstavlјati se izverševanju sklepov, kateri so po njegovih mislih zoper postavо, ter obračati se do deželnega šolskega zbora, kateri zadevno reč razsoja.

Kedar se posvetujejo in kedar glasujeje о zadevah, pri katerih gre za osebno korist kakega uda, se ta tega ne vdelezuje.

Zoper razsodbe okrajnega šolskega sveta, se pritozuje na deželni šolski svèt.

Pritožbe se naznanjajo pri okrajnem šolskem svetu in imajo odložilno moč, če se to zgodi v štirinajstih dneh potem, ko je bila reč razglašena, о kateri gre pritožba.

§. 26.

V nujnih primerljеjih more tudi pervosednik sam ukazovati tudi v tistih zadevah, ktere gre obravnavati skupno v zboru, vendar pa mora brez odlašanja in v prvi seji stvar predlagati okrajnemu zboru, da jo odobri.

(Deželni zbor pravi): Pervosednik v okrajnem šolskem svetu razdeli došla opravilna pisma, ki se imajo izdelovati, udom, oskerbuje opravilstvo in izpeljuje sklepe okrajnega šolskega sveta.

V nujnih primerljеjih more tudi pervosednik sam ukazovati v tistih zadevah, ktere gre obravnati skupno v zboru, vendar pa mora brez odlašanja in najkasneje v prvi seji, ktero ima sklicati ob mesecu, stvar predlagati okrajnemu šolskemu zboru, da jo odobri.

§. 27.

Minister za poduk in bogočastje imenuje za vsaki okraj šolskega oglednika (inspektorja) in tam, kjer okolščine tirjajo, tudi več šolskih oglednikov.

Imenuje se pa izmed tistih treh, ktere je deželni šolski svèt nasvetoval, za šest let.

Ako ni bil okrajni šolski oglednik že poprej v okrajnem šolskem svetu, pa postane sedaj vsled njegove službe praviлен ud v okrajnem šolskem svetu.

Nad verskim podukom ne čuva okrajni šolski oglednik, ampak cerkvena višja vlada.

(Prih. dalje.)

Zemljepisje v ljudski šoli.

(Dalje.)

J. Ali je v teh gorah kaj dolin?

O. Veče doline so, na zahodu: belopeška podolžna; po savjem potoku spada h koroškej Zili; primeroma je 2600' visoka in je ločena od savske po nizkem predelu, čez kateri pelje naj lože cestni prehod na Koroško; na vzhodu je dolina lipnega potoka (ki teče k Javorniku) in dolina brezniška, ki se začinja pod ljubeljskim verhom, katero prekriza ljubeljska cesta (pri tej cesti Sv. Ana 2928'); dolina teržiške Bistrice (Terzič 1728') s postransko dolino potoka Mošenika, po kateri se polagoma vzdiguje ljubeljska cesta od Terziča do sv. Ane; na samem vzhodu slednjič dolina reke Kokre, ki se začinja že na Koroškem (pod sedlom jezerske gore 3878' visoko); po njej derži cesta na vzhodnje Koroško.

Najvažniša sedla (prehodi) cele te kite so od zahoda proti izhodu: glasoviti Koren na temenu ali predelu 3372' visok, s četrto stermo cesto na Koroško v Belak in Tiroljsko; sedlo nad Dolgo Poljano, sedlo jeseniško pod Golico, sedlo javorniško, sedlo ljubelsko, h kateremu pelje v stermih ključih cesta, ima na samem temenu 3900' visokosti. Podolžna široka dolina podkorenske Save, nad katero molé Karavanke primeroma 2000' kvišku in ki loči te gore od Mangarta in Triglava, je primeroma 2050' visoka; znižuje se pa naglo.

V zvezi s Karavankami so pa kamniške planine, ki se vzdigujejo za dolino reke Kokre in se z njimi strinjajo po rebru jezerskega verha. Podobne so te gore triglavskemu pogorju; imajo namreč kakor uno eliptično podobo, veliko planj in herbto in kakor uno tudi podolžne doline (Savine, Ternavke, in nekoliko tudi Pake.

Razvijajo se te gore res da bolj zunaj dežele (na Štajerskem), na Kranjskem so samo južni pomejni herbti in koristaste in jezerne planote. Herbti so na Kranjskem prim. 4000' — 7000' verhi 4500' — 8000', planote 2000' — 4000' visoke; sedla so redka in visoka; rup in dolinic pa ni na teh planotah toliko, kolikor na triglavskih.

Gora Veliki Grintovec je visoka 8088', na panogi veršač Krivavec 5865'; mogočna Ostrica 7422', med njimi se vzdigujejo špikasti rogi: Skuta, Brana, Rinka

in Merzla do 7200'. V južnem širokem herbtu podobnemu triglavskemu gorovju ima Ostri Verh okoli 5000', Gora ali Manja Planina (sev. zah. od Motnika) 4750'. Po sedlu med Brano in Merzlo 5976' visokim se pride iz doline kamniške Bistrice v logarsko dolino pri stajerski Savini. Po sedlu nad Kališem 2735' derži pot v dolino štajarske Ternavke k Gornjemu Gradu, po kranjski strani še ni izdelana. Izmed poprečnih dolin je na kranjski strani največa dolina kamniške Bistrice, izmed podolžnih dolin ste največi doljska pa neveljska, obe v eni potezi. Leta dolina v premogavnih peščencih je tudi geologična in goropisna meja kamniškim planinam na Kranjskem in na Štajerskem, kakor dolina reke Sore v triglavskemu gorovju.

J. Kako se imenuje gorovje ta stran dolske in neveljske doline?

O. To pa je podpeško ali berško pogorje; razgrinja se z mnogimi razrastki na jug tje do savske doline in na zahod tje do ljubljanske ravnine. Sega to pogorje čez mejo na štajersko in se konča nad celjskim poljem in nad Savino. Geologiška njegova sestava je enaka sestavi loških gor, ima pa to pogorje obilo skladov rujavega premoga v svojem krilu, stene v savski dolini so gole ali obraščene, pa sterme. Herbti in vzrastki so sila plani in ravni, brežje se v lepih stenah v doline in so samo po 2000', verhi pa navadno po 2700' visoki. V severnem pravem podpeškem herbtu je najkrasniši proti zahodu verh Kertina 1149', sredi pogorja rovški verh 2216', na vzhodu pa pomejni Dos ali Sveta planina še 2729' vis. V južnem herbtu vzdiguje se na zahodu verh Slivno 2756', na vzhodu Vačica 2901' visoko. Trojansko sedlo ali reber, čez katero derži glavna cesta ljubljanska od Celja v deželo ima 2770' visine; ob cesti v dolini Radomlje stoji št. Obolt 1671', Podpeč 1070' visoko. Vsa tla te goratine pokrivajo gozdi, kjer niso kmetijsko obdelana.

Velika ljubljanska ravnina, največa v vsi planinski sestavi loči Gorensko od Dolenskega. Pokriva več kakor 10 □ milj; kjer je najdaljša, meri 6 milj, široka je pa 2 — 4 avst. milje. Srednja visokost njena znaša 950'; naklonjena je proti vzhodu, razgrinja se pa na severo - vzhod in jugo - vzhod. Krasne (samotere) gorice: Velika in mala Šmarna gora 2080' in Vransica 2020', pa niže (nad Ljubljano) grič

Šiška in ljubljanski grad (1153') delé celo ravnino na tri neenolike in tudi gledé imenitnosti neeake ravni.

Ravnina ta se začénja pri Podbrezji in se končá pri Dolu, kjer stopa Sava na Vaško goratino, osrednja ali gamelj-ska ravna je naj manjša, na južni (ljubljski) ravni stoji Ljubljana 908', Studenec 958', Verhnika pa zopet 1168' visoko. Naj bolj obdelana je severna ravnina, naj pustejša južna, naj bolj ljudnata srednja.

J. Dosihmal ste mi govorili od gorenskih hribov, povejte mi še kaj od dolenskih!

O. Dolenski kraji, ktere obmeja Sava, Kerka pa ljublan-ska cesta na Višnjo goro, imajo eno podobo in ene lastnosti, kakor v podpeški hriboviti strani; ploščati herbti z mnogimi širokimi razrastki narejajo takisto vse polno lepih in potočnih dolov, ki odpirajo na jugo- vzhod ali severo- zahod v večé podolžne, pogostoma v ravnino zagerjene doline.

Številjenje v ljudski šoli.

Spisal Fel. Stegnar.

Vse številjenje je ali množenje ali pa manjšanje. Naj več težave dela učencem pri posamesnih razpolih to, da spoznavajo, ali je treba množiti, ali manjšati. Na to se opira vsa vednost v številjenji. Ako je učitelj pripeljal učence na to stopnjo, premaga naj večjo težavo tega uka, in izuri učence, da so o tom za djansko življenje dostojno in zanesljivo pripravljani. 3. in 4. razred bi se imel posebno pečati s tim, da se učenci vadijo sami, ali brez pomoči, ali pa prav z malo pomočjo učiteljevo, da razsojajo, po kateri poti se to ali uno prav izštevili. Da se to doseže, naj učenec ne pride v zadrego zaradi obširne in v umetne besede vpletene naloge, pri katerih ne vé, kje bi začel. Zložene, iz več delov obstoječe naloge naj se na tanko ločijo, kakor da bi bile samostalne. Kadar se reši prva naloga, se prestopi k drugi. Tu naj učenec po svoji radovednosti ugane vsa vprašanja, ktera bi se le dala staviti v dotični nalogi; iz med vseh naj učenec po učiteljevem napeljevanji pride do pravega vprašanja. Potem naj se vsa naloga ponavlja.

Enota je pa ključ, kateri odpira učencu vsa pota, po katerih sam dobiva vprašanja. Če je vrednost enote znana, se sklepa na ceno več enot. Če je znano, koliko velja več enot, se lahko sklepa na vrednost ene same enote. Razumljivo je, da se mora vpervič vekšati, in drugič manjšati, t. j. pred množiti, po tem deliti. Ta dva sredstva sta učencu to, kar je rokodelcu mrtvo orodje, s katerim svoja dela doveršuje. Dokler se rokodellec ni popolnoma seznanil z orodjem, dokler ž njim ne more se gibčno, urno in zanesljivo gibati, tudi svoje naloge ne bode tako resil, da bi jo mogel pokazati. Ravno tako ne bode učenec izštevilil naloge, ako se ni popolnoma prilastil urnega množennja ($+$ in $\times$), in manjšanja ($-$ in $:$).

Kdor pri poštevanji skerbno opazuje posamesna števila, ktera izrašajo iz enakomerne doklade, dobí posebna znamenja, ktera so učitelju in solarju polajšavna vodila pri soštevanji. Ta vodila so ponavljavne verste ali perjode na prostoru enot. Pri tem je treba vedeti te la splošna vodila:

1. Proste številke od „0“ do 9 so ravne, ali neravne. 0, 2, 4, 6, 8 so ravne, t. j. take, ki se brez ostanka delé na dve polovici; 1, 3, 5, 7, 9 so neravna, t. j. take, pri katerih pridéta enota stori, da se ne pusté brez ostanka razkosati v dva dela. Enota (1) stori številko neravno. Pri delenji z „2“ je torej pri vsaki neravni številki ostanek 1, kar se pri takih nalogah more iz začetka izgotovljati.

2. Pri številjenji naj se pazi na to, da se vé, ali se soštevate ravni, ali neravni številki.

Dve ravni sošteti številki daste raven znesek. Dve neravni sošteti številki daste tudi raven znesek, a ravna in neravna številka pokažete neraven znesek, po tehle slikah: $r + r = r$; $n + n = r$; $r + n = n + r = n$. Da se pri soštevanji dveh neravnih številk pokaže raven znesek, pride od tod, ker enoti obeh neravnih številk daste znesek 2, kar stori celi znesek raven, po tej shki: za neravno številko „n“ se dá rabiti tale podoba: $(r + 1)$.

Če torej prištejemo k neravni številki	$r + 1$
še eno drugo nevarno številko	$r + 1$
se dobí ravni znesek	$R + 2$;

ako se te dve ravni številki vkup vzamete, se dobí ravno število R' .

Izgled s številkami: $\left\{ \begin{array}{l} 7 = 6 + 1 \\ 5 = 4 + 1 \end{array} \right\} +$

$$12 = 10 + 2 = 12.$$

3. Pri soštevanji ravnih števil se pokažejo perjode, drugače, če se pri 0, (2, 4, 6, 8,) in drugače, če se pri 1. (3, 5, 7, 9,) začénja. Ravna števila imajo torej ravno in neravno versto, v kateri so vse proste številke od „0 — 9“ po posebni versti razredene.

Verste posamesnih števil do „9“ so te le:

1. — 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9.

2. — Oberni to versto, pa imaš versto za neravno številko „9“. Kdor zna dobro od „9“ nazaj šteti, vé tudi z „9“ naprej poštovati po pravilu: Enote se za „eno“ manšajo, desetice za „eno“ vekšajo, torej: ${}_0 9, {}_1 8, {}_2 7, {}_3 6, {}_4 5, {}_5 4, {}_6 3, {}_7 2, {}_8 1, {}_9 0$. — Če se versta 54 naprej izbrisé in ostala števila obernejo, se pokažejo izbrisane številke.

3. Versta od „2“ pri „0“ začeta je:

0, 2, 4, 6, 8,

pri „1“ začeta je: 1, 3, 5, 7, 9.

Če se dalje doštevá, se na enotah pri vsakej desetici prvič ravna, drugič neravna versta ponavlja.

4. Oberni versto od „2“, pa dobiš ravno in neravno versto od 8. Kdor zna šteti od 10 nazaj za 2 manj, bode lahko štev z 8 naprej, zakaj: enote se za dve majnsajo, deseti če se za eno vekšajo.

5. Versta od „4“ se pokaže v okrožji 2 desetic, namreč: $4 - 8 - {}_1 2 - {}_1 6 - {}_2 0$ —; začénjaj jo pri „1“ — imaš: $5 - 9 - {}_1 3 - {}_1 7 - {}_2 1$ —. Pri teh verstah je znamenito, da se pred „2“ in „6“ zmiraj pokažejo neravne številke, pri „0 — 4 — 8“ pa ravne. Na to znamenje se opira pravilo, ki je bolj pripravno od tega v šolski knjižici za številjenje za 4. razred t. j.: S 4 se dajo tista števila deliti, ktera so ravna in imajo zraven 2 in 6 neravno, zraven 0 — 4, 8 pa ravno številko na stopnji desetic.

6. Versta od šest narobe oberjena od 4. t. j. $0 - 6 - {}_1 2 - {}_1 8 - {}_2 4$ — itd. $1 - 7 - 3 - 9 - 5$ — itd.

7. Versta za št. 3. je naj težja, in sicer: $0 - 3 - 6 - 9 - {}_1 2 - {}_1 5 - {}_1 8 - {}_2 1 - {}_2 4 - {}_2 7$. Začénjaj v tej versti, kjer se ti ljubi, versta se le v deseticah spreminja.

8. Oberni versto in poštevati boš s 7., t. je: 7 — 4 —, ${}_21 - {}_28 - {}_35 - {}_42 - {}_49 - {}_56 - {}_63$.

9. Pri številki 5 se pokaže različna versta po začetni številki.

Če začénjaš z 1, se ponavlja — 1 — 6 — ${}_11 - {}_16$

" " " 2 " " — 2 — 7 — ${}_12 - {}_17$

" " " 3 " " — 3 — 8 — ${}_13 - {}_18$

" " " 4 " " — 4 — 9 — ${}_14 - {}_19$

" " " 5 " " — 5 — 0 — ${}_15 - {}_20$ itd.

Razloček med ponavljanima številom je zmiraj pridjani. Znesek posamesnih števil pri poštevaniu z 9 je pa zmiraj 9, — n. p. $18 = 1 + 8 = 9 - 27 = 2 + 7 = 9 - 54 = 5 + 4 = 9 - 63 = 6 + 3 = 9$ itd.

Pregled vseh verstá ali perjud.

za 1	za 9	za 2 ravn.	za 8 ravn.	za 4 ravn.	za 6 ravn.
1	9	2	8	4	0
2	8	4	6	8	6
3	7	6	4	2	2
4	6	8	2	6	8
5	5	0	0	0	4
		neravna	neravn.	neravn.	neravn.
6	4	1	9	5	1
7	3	3	7	9	7
8	2	5	5	3	3
9	1	7	3	7	9
0	0	9	1	1	5

za 3	za 7	za 5
0	7	1—6
3	4	2—7
6	1	3—8
9	—	4—9
—	8	
2	5	
5	2	
8	—	
—	9	
1	6	
4	3	
7	0	

(Dalje prih.)

Šolsko blagó.

Vaje v spisovanji. 1. Zapišite, ktere iz med naslednjih reči so usnjate, lončene, steklene, zlate, sreberne, bakrene, svinčene, železne, jeklene, kamnite, lesene, koščene: pušina krogla, klešče, globinomér (plajba), desetica, dvajsetica, sedlo, verč, glavnik, uhani, šivanka, kozarec, lonec, mlinski kamen, zid, naklo, sold, skleda, lopata, ravvalo, škarje, žlica, vilice, čevlji, rokavica, žebelj, kotel, pila, cekin, verižica pri uri, okrožnik, nož.

2. Povejte, koliko nog ima človek, konj, petelin, žaba, riba, muha, pajk, keber, metulj? Koliko voglov ima šolska tabla, koliko strani ima vsak listek, koliko strani in listkov ima »Abecednik«?

3. Kaj je šestdeset trenutkov, šestdeset minut, štiri in dvajset ur, sedem dni, trideset dni, dva in petdeset tednov, tri sto in pet in šestdeset (ali šest in šestdeset) dni, tri mesce, šest mesecev, sto let?

4. Kaj je stol, kladvo, meč, brana, črnilo, hlače, ura, jesen, voda luna, kremen, srebro, češnja, pšenica, volčja češnja, lipa, ščuka, golob, medved, zidar, podobar?

5. Izverstite, ktere iz med naslednjih živali so domače živali, ktere divje živali, ktere so tice, dvoživke, ribe, zazelke, pajkovci, košarji, červi, mehkužci: pijavka, rak, polž, kača, metulj, slanik, sova, volk, ovca, kokoš, škerjanec, jazbec, orel, osa, krap, čmerlj, martinček, deževnica (glista), jegulja, gerlica, zajec, ščinkovec, koza.

Dopisi in novice.

Iz pod Triglava. V vsak »Tovaršev« list koj pogledam in zastonj pričakujem spisa, ki ga mi slovenski ljudski učitelji po pravici smemo tirjati od onih učiteljev, ki so bili pretečene jesenske praznike v gospodarsko-kmetijski šoli na Dunaji. Povsod je navada, da tisti, ki so bili tû pa sim poslani, potem ali v kakem očitnem shodu ali časopisu naznanjajo in poročajo svoje izvedbe, ter svetu kažejo, da niso hodili po svetu za »nebodigatreba«. G. Iv. Tomšič popisuje svojih »šest tednov na Dunaji« v »Novicah«; to je sicer lepo; da pa našemu učiteljskemu listu »Tovaršu« nihče teh gospodov ne privoši besede, ni lepo. Poglejmo svoje brate na Nemškem (v dunajskih in drugih šolskih listih), in videli bomo, kako zeló jim je mar za to, da se šolsko slovstvo podpira in širi z zedinjenimi močmi. Mi slovenski učitelji smo res nekako preveč samisvoji in bi rekel nekako merzli eden proti drugemu, zato pa tudi naša reč ne napreduje enako našim sosedom. Menda smo tako odgojeni, ali kali, da nimamo pravega serca do združbe. Kar mene tiče, povem in spoznam odkritoserčno, da sem bil perva leta tudi ves sam za se, in da se tega nisem privadil nikjer drugod, kakor v pripraviški šoli. Tû sem videl, kako so učitelji eden drugega čez ramo gledali, ali še celó vprico nas zasmehovali i. t. d. To ni prav. Učitelji pri eni šoli morajo biti pravi pobratimi med sabo in eden drugemu pomagati, kjer koli je komu treba. Tako mora biti povsod pri vseh stanovih, da se

rodi združena moč, brez ktere ni napredka in vspeha. Pri prvem učiteljskem zboru nam je osnovalni odbor nasvetoval učiteljsko društvo, ktero bi bilo nam res potrebno, kakor ribam vode, toda sedaj je vse tiho, ne vemo, ali bo kaj iz tega, ali nič. Povsod, na Štajerskem in na Koroškem imajo naši bratje sosedje svoja društva, in mi smo še posamni vrabci, in gledamo, kdaj nam bode „prosó zorélo“. Le verjemimo, da ne bomo za svoj boljši stan prav nič dosegli, če se sami ne bomo ganili. *)

Milivoj.

Iz Postojne. Bilo je perve dni m. listopada, ko so dečki tukajšnje glavne šole po šoli prihiteli na vert (zunaj terga), kjer je bila greda okol 4° velika pripravljena in zemlja zrahljana. Tukaj so učenci pokazali, kaj so se v kratkem času pod vodstvom g. Dermelja, tukajšnjega učitelja o sadjereji navadili. Vse je bilo v lepem redu. Eni napravljajo ravne grabenčke, drugi peške polagajo, in zopet drugi brinjeve češuljice (osmukane vejice) potresajo, in vse te v pol ure. V šoli se po dokončanem šolskem uku uče sadjereje. Uni dan so smukali brinjeve veje zraven pa tudi mične slov. pesmi peli; in kako veselje je bilo viditi, ko je g. učitelj potem med učence razdelil poln jerbas lepih jabelk, ki so zrastle na sadjerejskem vertu! To ravnanje je kaj djanjsko in torej tudi koristno, ter ni brez vspeha. Pri tej priložnosti naj še omenim, da so se letošnji pripraviški odhodniki o sadjereji tudi kaj praktično podučevali, samo da časa je bilo zaradi mnogih vzrokov za to premalo odločenega; vender je vsak toliko piče dobil, da se more na tej podlagi sam dalje izobraževati. Bog daj srečo!

J. B.

Iz Ljubljane. G. skladatelj Fr. Gerbic bode na svetlo dal nekoliko napevov — za božične in obhajilne pesme. Kdor se hoče na te napeve naročiti, naj pošlje g. skladatelju 50 kr. naročnine in sicer v Cerknico (Rakek).

— Beseda v nedeljo 22. preteč. m. v čitalnici v podporo ubozim šolskim otrokom se je prav dobro obnesla na vse strani; izverševala se je prav čversto po lepem programu, pa tudi dala lepo pomoč 223 gold. za zimska oblačila ubogi šolski mladini. Bog živi vse, ki skerbé za take lepe namene!

*) Po sklepu prvega učiteljskega zbora smo pravila za „društvo ljudskih učiteljev na Kranjskem“ predložili slavni c. k. vladi, in ravno kar smo dobili za to dovoljenje. Drugo več o tem prekoristnem društvu.

Vredn.

Premembe v učiteljskem stanu.

V lavantinski škofiji. Poterjeni so g. g.: Jože Kokalj, zač. učitelj pri sv. Marjeti na Laškem; — Luka Krajnc, zač. učitelj pri sv. Martinu na Paki; — Anton Flis, izgledni učitelj v Laškem, poterjen pri c. k. vladi; — Lorenc Šijanec, zač. učitelj pri sv. Lenartu pri Vel. nedelji; — Janez Rajh, zač. učitelj pri sv. Vidu na Planini; — Janez Hribernik, zač. učitelj v Dobovi, — Jožef Rajko, zač. učitelj v Ulimji. — Postavljeni in prestavljeni so g. g.: — Jožef Šeliga, učitelj pri sv. Vidu na Planini za poterjenega učitelja k sv. Jeri na Laškem; —

Peter Irgolič, učitelj v slov. fari o Mariboru, za učitelja v Vitanje; — Toma Mohorič, podučitelj v Leskovcu, za učitelja v slov. fari u Maribor; — Martin Čokl, podučitelj v Rogacu, za pomočnega učitelja v Dramlje; — Janez Novak, podučitelj v Reichenburgu, za učitelja k sv. Petru na Medvedovem seli; — Franjo Šijanec, podučitelj pri sv. Barbari pri Vurbergi, za učitelja v Negavo; — Alojzi Habjanič, za učitelja v glavno šolo za dekleta v Maribor; — Peter Poešel, za ravnatelja v glavno šolo v Celovec; — Jakob Budna, učitelj v Artiču, za ravnatelja na Vransko; — Jožef Bobisut, za zač. učitelja v niž. realko v Lutomer; — Janez Muršec, za zač. učitelja u 3. razred v Konjice; — Martin Pesdajšek, za zač. učitelja na Sla'dko goro; — Janez Jurko, zač. učitelj pri sv. Petru na Medvedovem selu, za zač. učitelja v Artič; — Franc Čeh, podučitelj pri sv. Jakobu na Goriškem, za zač. učitelja v Dobje, — Martin Lukman, od sv. Marka, k sv. Tomažu pri Vel. Nedelji; — Karl Ribič, od sv. Lovrenca v pušcavi, k sv. Jakobu na Goriškem; — Franc Šuen, zač. učitelj v Negavi, za podučitelja k sv. Barbari pri Vurbergi; — Miha Holobar, za 2. podučitelja k sv. Barbari pri Vurbergi; — Jožef Slekovec, od sv. Miklavža pri Ljutomeru, v Jarenino; — Franc Frass Hoč, k sv. Miklavžu pri Ljutomeru; — Janez Kocmut, od sv. Trojice na Goriškem v Hoče; — Franc Dvorsak, z Lembaha, v Marenberg; — Valent. Štolcer, z Ribnice, v Slivnico pri Mariboru; — Ignaci Cizl, pripravnik, za podučitelja k sv. Marjeti pri Ptuj; — Martin Regoršek, zač. učitelj v Vitanju, za podučitelja v Ribnico, — Anton Hren, z Marenberga v Šoštanj; — Jožef Vajs, pripravnik za podučitelja k sv. Križu; — Miha Oberski, od sv. Barbare pri Vurbergi, v Čadram; — Jožef Gaber, od sv. Martina pri sl. Gradu, v Reichenberg; — Pavl Matček, iz Šoštanja v Rogatec; — Janez Podpečan, z Loč k sv. Martinu pri slov. Gradu; — Ferdinand Gros, zač. učitelj pri sv. Antonu pri Reichenbergu, za podučitelja v Loče; — Juri Bregant, za zač. učitelja k sv. Antonu pri Reichenbergu; — Anton Janšek, s Konjic v Bistrico; — Miha Nerat, zač. učitelj v Vranskem, za podučitelja k sv. Trojici na Goričko; — Blaž Kropaj, zač. učitelj v Konjicah, v Šteinbruk; — France Boeheim, zač. učitelj v Šteinbruku, za podučitelja v Konjice. — Boštjan Kregar, od sv. Marjete h Kapeli; — Anton Vojsk od Velk. nedelje k sv. Marku; — Gustav Potočnik, iz Slivnice k Veliki nedelji; — Janez Geratič, za 2. podučitelja k sv. Lovrencu v Puščavo; — Janez Glinšek, k sv. Trojici o Haloze; — Anton Munda, v Leskovec; Jožef Zemlič v Lembah; Janez Ferš v Ormuž; France Slane v Cirkovce; Jakob Vodlak k sv. Martinu pri Vurbergu; Urban Lesjak, podučitelj, je stopil v pripravniško šolo. V pokoj sta šla g. g.: Anton Pirš, učitelj v Vranskem, in Janez Molè, učitelj v Ormužu. (Vsakemu tem dvema plačuje naslednik 140 gold.)

V ljubljanski škofiji. Postavljeni in prestavljeni so g. g.: Jernej Pirnat iz Dola k sv. Jurju pri Svibnem! — Krist. Engelmann iz Ribnice v Žabnico pri Loki (namesto g. A. Jeršeta); — Franc Schmidt, poterj. pripravnik, za II. podučitelja v Ribnico; — Anton Ribnikar, iz Dobropolj v Dol; Jožef Franke iz Loškega potoka v Dobropolje; — Štefan Čampa, poterj. pripravnik, za podučitelja v Loški potok; — Franc Jurman iz Krašnje na Vače; — Anton Stöckl, poterj. pripravnik, v Krašnjo; — O. o. Celsus Novak in Raifner Kocalj v glavno šolo v Kamnik.

G. Alojzi Škrabar, učitelj v Zatičini, je šel v pokoj. G. Franc Cvek, učitelj v Predvoru nad Kranjem, je umrl. R. I. P.!

Odgovorni vrednik:

Andrej Praprotnik.

Tiskar in založnik:

Jož. Rudolf Milic.